

ประสิทธิภาพการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย

The Efficiency of Management of Savings Cooperatives in Thailand

ปัทมา กลิ่นจันทร์,
พิศมัย จารุจิตติพันธ์ และ สมยศ อวเกียรติ
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
Pattama Klinjan,
Pisamai Jarujittipant and Somyos Avakiat
North Bangkok University, Thailand
Corresponding Author, E-Mail: Pattam.Klin@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นสถาบันการเงินรูปแบบหนึ่งที่ตั้งขึ้นเป็นสหกรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกมีการออมทรัพย์ และให้ความช่วยเหลือด้านการเงินแก่สมาชิก มีจำนวนสมาชิกและทุนดำเนินงานแตกต่างกัน การกำหนดอัตราดอกเบี้ยของสหกรณ์เป็นไปโดยคณะกรรมการดำเนินงาน ซึ่งแตกต่างจากธนาคารพาณิชย์ที่มีกระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทย การที่สหกรณ์ออมทรัพย์ไม่ได้เป็นสมาชิกของบริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาติ ส่งผลให้การพิจารณาอนุมัติสินเชื่อของสหกรณ์ออมทรัพย์ขาดการประเมินความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิก วิเคราะห์จากสถานการณ์ทางการเงินภายในและผลตอบแทนที่สหกรณ์ออมทรัพย์ได้รับเป็นหลัก ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยของสหกรณ์ออมทรัพย์จึงเป็นไปอย่างล่าช้าไม่ทันต่อเหตุการณ์ จึงถือเป็นความเสี่ยงของสหกรณ์ออมทรัพย์

งานวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพจัดการการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย 2) เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ตามหลักการ CAMEL Analysis ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยเชิงคุณภาพกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักวิชาการ และผู้บริหารที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการบริหารสหกรณ์ออมทรัพย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านสหกรณ์ออมทรัพย์ ในกรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ สันนิบาตสหกรณ์นักวิชาการ โดยการสัมภาษณ์ จำนวน 17 คน การวิจัยเชิงปริมาณใช้ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลจากรายงานการเงิน ประกอบด้วยงบดุลงบกำไรขาดทุน ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2561-2565 จำนวน 302 แห่งนำมาวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการทางการเงิน

ผลการวิจัยพบว่า

* วันที่รับบทความ : 9 พฤศจิกายน 2566; วันแก้ไขบทความ 14 พฤศจิกายน 2566; วันตอบรับบทความ : 15 พฤศจิกายน 2566

สภาพแวดล้อมภายใน พบว่า ด้านโครงสร้างองค์กรมีความชัดเจนเหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน มีคณะกรรมการดำเนินงาน มีฝ่ายจัดการซึ่งปฏิบัติงานตาม ระเบียบ/ข้อบังคับของสหกรณ์ออมทรัพย์ โดยคณะกรรมการมาจากการเลือกตั้งจากสมาชิก สมาชิกจะเลือกตั้งตัวแทนจากที่ประชุมใหญ่ให้เข้ามาบริหารในสหกรณ์ ตัวแทนสมาชิกเหล่านี้ คือ คณะกรรมการดำเนินงาน มีจำนวนทั้งสิ้น 7-15 คนโดยคณะกรรมการดำเนินการเป็นผู้บริหารงานแทนสมาชิกตามหลักการสหกรณ์ ด้านสภาพแวดล้อมภายนอก พบว่าการเมืองภาวะเศรษฐกิจ สังคม/วัฒนธรรม เทคโนโลยี สภาพแวดล้อม และกฎหมาย ในด้านกฎหมายสหกรณ์และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เปิดโอกาสให้สหกรณ์ออมทรัพย์มีทางเลือกในการลงทุนมากขึ้น มีหน่วยงานราชการดูแลมีการจัดการอบรมบุคลากรที่ขาดความรู้ ความสามารถเฉพาะทางในเรื่องของการเงิน บัญชี ในด้านอุปสรรค พบว่าภาวะเงินเฟ้อที่สูงขึ้น การขึ้นอัตราดอกเบี้ยตามนโยบาย ส่งผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ ทำให้หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของสหกรณ์ออมทรัพย์สูงขึ้น ซึ่งแนวโน้มอัตราการเติบโตของกำไรของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยต่ำกว่าอัตราส่วนค่าเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย 6.20)

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพการจัดการการเงิน; สหกรณ์ออมทรัพย์; สภาพแวดล้อมภายใน; สภาพแวดล้อมภายนอก

Abstracts

Savings cooperatives are a type of financial institution established as a cooperative in accordance with the Cooperative Act, B.E. 2542 (1999). The objectives are to encourage members to save money and to provide financial assistance to members. There are different numbers of members and operating funds. The cooperative's interest rate is determined by the operating committee, which differs from commercial banks with the Ministry of Finance and the Bank of Thailand. The fact that the Savings Cooperatives is not a member of the National Credit Bureau results in a shortage of an assessment of the members' debt repayment ability from the savings cooperatives' loan approval process. The analysis is mainly based on the internal financial situation and the returns that savings cooperatives receive. Therefore, the change in interest rates of savings cooperatives was delayed in keeping with the events, leading to a risk to savings cooperatives.

The purposes of this qualitative research on the financial performance of savings cooperatives in Thailand are 1) to study the internal and external environment associated with the operations of savings cooperatives in Thailand and 2) to analyse the efficiency of financial management of savings cooperatives in Thailand according to the principles of CAMEL analysis as well as the population and sample used in the research consisting of academics and administrators with knowledge and experience in managing savings cooperatives, savings cooperative experts in the Cooperative Promotion Department, the Cooperative Auditing Department, and the Cooperative League of Thailand by interviewing 17 people. The quantitative research used secondary data derived from statements of financial position and

income statements in financial reports of 302 savings cooperatives in Thailand during 2018-2022 in order to analyse the efficiency of financial management.

Findings:

Under the internal environment, it was found that the organisational structure is clear and appropriate for operations. An operating committee and a management department work along the rules and regulations of the savings cooperatives. Members elect representatives from the general meeting to manage the cooperatives. According to the cooperative's principles, there are a total of 7-15 people, with the committee managing the work on behalf of the members. In addition, politics, economic conditions, socio-culture, technology, environment, and law are key elements of the external environment. In cooperative laws and other related laws, there are incredible opportunities to have more investment options. There are government agencies that oversee and organise training for personnel who lack knowledge and specialised abilities in matters of finance and accounting. In terms of obstacles, higher inflation and increased interest rates with respect to the policies affect the ability to repay debts, which causes non-performing debts of savings cooperatives to increase. The trend of the profit growth rate of savings cooperatives in Thailand is lower than the average ratio (6.20).

Keywords: Financial management efficiency; savings cooperatives; internal environment; external environment.

บทนำ

สหกรณ์ออมทรัพย์จัดตั้งโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกมีการออมทรัพย์ และให้ความช่วยเหลือด้านการเงินแก่สมาชิกในยามจำเป็น บทบาทหน้าที่ของสหกรณ์ออมทรัพย์คือ องค์กรทางเศรษฐกิจที่รวมกลุ่มกันด้วยความสมัครใจ เพื่อทำหน้าที่หลักคือส่งเสริมการออมและให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิก ในระบบเศรษฐกิจ สหกรณ์ในประเทศไทยจดทะเบียนจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ซึ่งสหกรณ์แต่ละประเภทมีการดำเนินงานที่แตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิก โดยวิธีช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามหลักสหกรณ์ สหกรณ์ออมทรัพย์ที่จัดแบ่งประเภทแยกตามอาชีพได้แก่ 1) สหกรณ์ออมทรัพย์ครู 2) สหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัย 3) สหกรณ์ออมทรัพย์ราชการ 4) สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจ 5) สหกรณ์ออมทรัพย์ทหาร 6) สหกรณ์ออมทรัพย์โรงพยาบาล/สาธารณสุข 7) สหกรณ์ภาครัฐวิสาหกิจ และ 8. สหกรณ์ออมทรัพย์ภาคเอกชน (สารสนเทศความรู้ทางการเงิน ของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร : 2563)

พิจารณาโครงสร้างทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ ปี 2563 พบว่าสหกรณ์ออมทรัพย์มีความเสี่ยงด้านการเงินค่อนข้างสูง เนื่องจากสหกรณ์ออมทรัพย์นำเงินทุนที่มีไปลงทุนระยะยาวมากกว่าระยะสั้นหากสหกรณ์ออมทรัพย์ต้องจ่ายเงินให้กับเจ้าหนี้ที่ครบกำหนดระยะสั้น (กู้ยืมระยะสั้น) ร้อยละ 7.16 รวมกับ

สมาชิกลาออกและถอนเงินฝาก (ส่วนของเจ้าของสหกรณ์เอง) ร้อยละ 76.77 รวมกันเป็นภาระหนี้ที่สหกรณ์ออมทรัพย์ต้องจ่ายถึงร้อยละ 83.93 ของทุนการดำเนินงานทั้งสิ้น สหกรณ์ออมทรัพย์จะไม่สามารถนำเงินมาคืนได้ทันที เนื่องจากสหกรณ์ออมทรัพย์มีสินทรัพย์ระยะสั้นที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ทันทีเพียงร้อยละ 14.40 ของทุนดำเนินงานทั้งสิ้น อันได้แก่ เงินสด/เงินฝากธนาคาร ร้อยละ 3.08 เงินลงทุนระยะสั้น ร้อยละ 3.35 ของลูกหนี้เงินให้กู้ยืมระยะสั้น ร้อยละ 7.97 สหกรณ์ออมทรัพย์ยังขาดเงินอยู่อีกร้อยละ 69.53 ของทุนดำเนินงานทั้งสิ้น ทำให้สหกรณ์ออมทรัพย์อาจต้องไปกู้เงินจากภายนอกเพิ่มเป็นการเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยให้สหกรณ์ออมทรัพย์ ส่งผลต่อกำไรที่ลดลงตามไปด้วยจากตาราง 1 จะเห็นได้ว่ารายได้ ค่าใช้จ่าย และกำไรสุทธิเพิ่มเพิ่มขึ้นจากปี 2562 แต่เมื่อเทียบกับอัตรากำไรสุทธิ พบว่ากำไรสุทธิลดลง จากปี 2562 เนื่องจากภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่ม

ตารางที่ 1 ผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2559 - 2563
หน่วย : ล้านบาท

รายการ	ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563
รายได้ทั้งสิ้น	130,403.06	138,772.20	147,460.57	155,727.45	161,91.47
ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น	59,311.22	60,575.77	63,056.72	65,623.55	68,326.87
กำไรสุทธิประจำปี	71,091.84	78,196.43	84,403.85	90,103.90	93,364.60
อัตรากำไรสุทธิ	54.52	56.35	57.24	57.86	57.74

ที่มา: สารสนเทศความรู้ทางการเงินสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ .2563

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย
- 2) เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ตามหลักการ CAMEL Analysis

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการการเงินเชิงสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยการเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data Analysis) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) ดังนี้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยวิธีการกำหนดและเลือกแบบเจาะจง (Purpose Sampling) มีจำนวน 17 คน ได้แก่ผู้บริหารด้านสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ประกอบด้วยนักวิชาการ และผู้บริหารที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการบริหารสหกรณ์ออมทรัพย์ผู้เชี่ยวชาญด้านสหกรณ์ออมทรัพย์ ในกรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ สันนิบาตสหกรณ์

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการศึกษา ครั้งนี้ ได้แก่สหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยที่จดทะเบียนกับกรมตรวจบัญชีสหกรณ์และยังดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน มีจำนวน 1,374 แห่ง (ข้อมูลจากสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์. 2563) กลุ่มตัวอย่างของประชากรกลุ่มนี้จำนวน 302 แห่งซึ่งได้จากการกำหนดขนาดตัวอย่างโดยการเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejie&Morgan.1970: 607-610) ซึ่งต้องเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ยังดำเนินการอยู่ ปิดบปีประจำปี ณ 31 ธันวาคม ของทุกปี มีข้อมูลการเงินครบถ้วนในช่วง และมีข้อมูลครบถ้วนตามตัวแปรและกรอบแนวคิด การเลือกกลุ่มตัวอย่างกระทำโดย วิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับสลาก

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

3.1 ศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย 2.เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ตามหลักการ CAMEL Analysis

3.2 ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลจากรายงานการเงิน ประกอบด้วย งบดุลงบกำไรขาดทุน ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2561-2565 จำนวน 302 แห่งนำมาวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการทางการเงิน โดยอาศัยวิธีการพรรณนาข้อมูลจากอัตราส่วนทางการเงินภายใต้หลักการ CAMELS

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมนอกซึ่งเป็นสภาพจริงในการบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ สภาพแวดล้อมภายใน ประกอบด้วย โครงสร้างองค์กร ระเบียบข้อบังคับ และการจัดการของสหกรณ์ สภาพแวดล้อมภายนอก ประกอบด้วย การเมือง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม เทคโนโลยี สภาพแวดล้อมนอกและกฎหมาย

ตอนที่ 2 ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลจากรายงานการเงิน ประกอบด้วย งบดุลงบกำไรขาดทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2561-2565 จำนวน 302 แห่งนำมาวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการทางการเงิน โดยอาศัยวิธีการพรรณนาข้อมูลจากอัตราส่วนทางการเงินภายใต้หลักการ CAMELS

4. การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้ ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามจากนั้น บันทึกรหัสลงในคอมพิวเตอร์ เพื่อนำมาวิเคราะห์สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลสถิติอนุมานหรือสถิติอ้างอิง (inference statistic) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน ประกอบด้วย โครงสร้างองค์กร ระเบียบข้อบังคับ และการจัดการ และสภาพแวดล้อมภายนอกประกอบด้วย การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี สภาพแวดล้อม กฎหมาย และความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานและปัญหาของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ทำการสังเคราะห์ และวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อสรุปประเด็นขององค์ประกอบที่สำคัญตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 แบบบันทึกข้อมูล วิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการทางการเงิน โดยอาศัยวิธีการพรรณนาข้อมูลจากอัตราส่วนทางการเงินภายใต้หลักการ CAMELS Analysis ประกอบด้วย 5 มิติ พร้อมทั้งนำค่าที่คำนวณได้ไปเปรียบเทียบกับอัตราส่วนค่าเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์วิเคราะห์ ดังนี้

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ประเด็นต่อไปนี้

1.1 ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ไทย วิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติบรรยาย โดยการพรรณนาวิเคราะห์เนื้อหา และนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายในเพื่อสรุปจุดแข็งและจุดอ่อนของสหกรณ์ออมทรัพย์ และวิเคราะห์และสังเคราะห์เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายนอกเพื่อสรุปโอกาสและอุปสรรคการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์

1.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย โดยใช้วิธีการพรรณนาข้อมูลจากอัตราส่วนทางการเงินภายใต้หลักการ CAMELS Analysis (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2548) ประกอบด้วย 6 มิติ พร้อมทั้งนำค่าที่คำนวณได้ไปเปรียบเทียบกับอัตราส่วนค่าเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์วิเคราะห์ดังนี้

มิติที่ 1 ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง (C-Capital Strength)

มิติที่ 2 คุณภาพของสินทรัพย์ (A-Asset Quality)

มิติที่ 3 ชัดความสามารถในการบริหาร (M-Management Capability)

มิติที่ 4 การทำกำไร (E-Earning Sufficiency)

มิติที่ 5 สภาพคล่อง (L-Liquidity)

มิติที่ 6 ผลกระทบต่อธุรกิจ (S – Sensivity)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การจัดการการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย มีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์
สภาพแวดล้อมภายใน ประกอบด้วย โครงสร้างองค์กร คณะกรรมการ ระเบียบ ข้อบังคับสหกรณ์ การจัดการการเงิน
สภาพแวดล้อมภายนอก ประกอบด้วย การเมือง เศรษฐกิจ สังคม/วัฒนธรรม เทคโนโลยี สภาพแวดล้อมและกฎหมาย (PESTEL Analysis, (Francis J. Aguilar, 1967)

ประสิทธิภาพการจัดการการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย

มิติ 1 C ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง

มิติ 2 A คุณภาพของสินทรัพย์

มิติ 3 M ความสามารถในการบริหาร

มิติ 4 E ความสามารถในการทำกำไร

มิติ 5 L สภาพคล่องทางการเงิน

มิติ 6 S ผลกระทบต่อธุรกิจ

(กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2548)

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ของประเทศไทยสภาพแวดล้อมภายใน ประกอบด้วย คณะกรรมการดำเนินงาน มีจำนวนทั้งสิ้น 7-15 คน ที่มาจากการเลือกตั้งโดยสมาชิก ตามที่กำหนดไว้ตามข้อบังคับของสหกรณ์ออมทรัพย์ระเบียบ/ข้อบังคับ โดยคณะกรรมการจะทำหน้าที่บริหารกิจการสหกรณ์ เพื่อกำหนดนโยบายการทำงาน แล้วจึงมอบให้ฝ่ายจัดการปฏิบัติงานต่อไป อยู่ภายใต้ระเบียบ ข้อบังคับของสหกรณ์ ลักษณะสำคัญของระบบสหกรณ์ออมทรัพย์คือ มีอัตราการเติบโตที่เร็ว จึงทำให้ระบบสหกรณ์ออมทรัพย์มีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อน จุดแข็ง คือ สมาชิกสหกรณ์มีความมั่นคงในหน้าที่การงานเนื่องจากสมาชิกเป็นบุคลากรในองค์กรนั้นๆ

การที่สหกรณ์ออมทรัพย์สามารถหักเงินค่าหุ้นรายเดือน และการชำระหนี้เงินกู้รายเดือนของสมาชิกได้โดยหัก ณ ที่จ่ายได้ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๓ (มาตรา ๔๒/๑) ทำให้สหกรณ์ออมทรัพย์ มี รายได้ค่อนข้างแน่นอน และมีความเสี่ยงน้อยกว่าสถาบันการเงินทั่วไป สหกรณ์เป็นแหล่งเงินทุนต้นทุนต่ำ ให้กับสมาชิก ซึ่งได้รับการยกเว้นภาษีรายได้ และสหกรณ์มีสิทธิตามกฎหมายในการหักเงินเดือนสมาชิกเพื่อ ชำระค่าหุ้นและหนี้สิน ซึ่งต่างจากสถาบันการเงินอื่น ๆ แต่ภายใต้จุดแข็งนี้ มีจุดอ่อนเช่นกัน ในเรื่องของการ ขยายสินเชื่อจนสมาชิกก่อหนี้เกินความสามารถ คือ ขาดวินัยทางการเงิน มีปัญหาในการบริหารความเสี่ยง โดยเฉพาะสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีเงินฝากมากกว่าเงินปล่อยกู้สมาชิกที่หาผลตอบแทนที่สูงโดยการบริหารเงินและ ลงทุนจนทำให้เกิดความเสี่ยงต่อฐานะการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์เอง ทำให้เกิดความเสี่ยงจากการกระจุกตัว ของธุรกรรมเป็นปัญหาหลัก เพราะฐานผู้ฝากและผู้กู้ก็คือสมาชิกซึ่งเป็นคนกลุ่มเดียวกัน นอกจากนี้ ปัญหาใน การบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ส่วนใหญ่เป็นผลจากสมาชิกสหกรณ์ กรรมการดำเนินการ ไม่มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการสหกรณ์และวิธีการดำเนินงานของสหกรณ์ รวมถึงกฎระเบียบ/ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องกับ การบริหารงานสหกรณ์ ระบบควบคุมภายในที่อ่อนแอ ขาดการมีส่วนร่วมของสมาชิก ทางด้านโครงสร้างของ คณะกรรมการขาดความยืดหยุ่นและคล่องตัวในการบริหาร เนื่องจากการแก้ไขระเบียบข้อบังคับต้องได้รับความ เห็นชอบจากกรมส่งเสริมสหกรณ์โครงสร้างการบริหารงานของสหกรณ์

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ตามหลักการ CAMEL Analysis ดังตาราง

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการการเงินการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย แยกตามประเภทสหกรณ์ออมทรัพย์

มิติ/ตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพ หน่วย		อัตราส่วนค่าเฉลี่ยที่คำนวณ				อัตราส่วน	ระดับประสิทธิภาพ		
						น	มี (✓) ไม่มี (✕)		
						ค่าเฉลี่ย			
		ราชการ	รัฐวิสาหกิจ	เอกชน			ราชการ	รัฐวิสาหกิจ	เอกชน
มิติที่1 ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง		เท่า	0.83	0.07	0.94	1.11	✓	✓	✓
1. อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน		เท่า	0.04	0.04	0.04	0.04	✓	✓	✓
2. อัตราส่วนทุนสำรองต่อสินทรัพย์		%	5.13	4.89	2.79	4.86	✓	✓	✕
3. อัตราการเติบโตของสหกรณ์		%	5.34	8.79	9.05	5.85	✕	✓	✓
4. อัตราการเติบโตของหนี้		%	4.76	3.18	4.97	5.05	✕	✕	✕

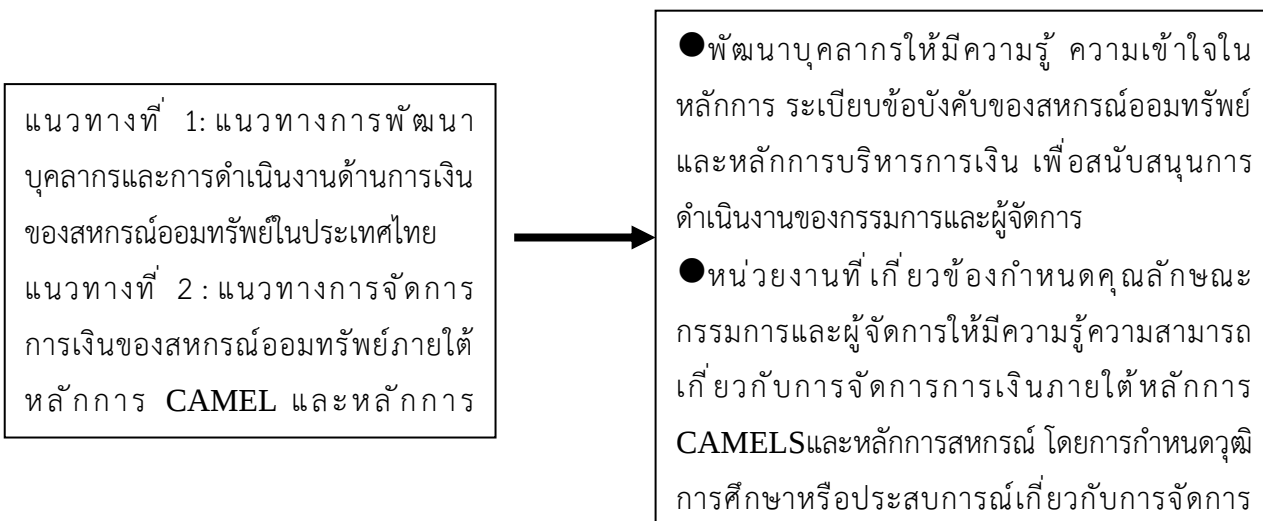
5, อัตราตอบแทนต่อส่วน ของทุน								
มติที่ 2 คุณภาพของ สินทรัพย์	%	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
1. อัตราค้างชำระของ ลูกหนี้	รอบ	0.05	0.05	0.05	0.05	✓	✓	✓
2. อัตราหมุนของสินทรัพย์	%	2.62	2.97	2.50	2.38	✓	✓	✓
3. อัตราผลตอบแทนต่อ สินทรัพย์	%	5.39	5.76	1.90	5.33	✓	✓	✗
4. อัตราการเติบโตของ สินทรัพย์								
มติที่ 3 ชัดความสามารถใน การบริหาร	%	5.49	5.99	1.94	5.42	✓	✓	✗
1. อัตราการเติบโตของ ธุรกิจ								
มติที่ 4 การทำกำไร								
1.กำไร(ขาดทุน)ต่อสมาชิก	บาท	20,467.64	3,651.02	21,886.7	23,364.82	✗	✗	✗
2 เงินออมต่อสมาชิก	บาท	676,192.85	111,568.62	7	633,302.40	✓	✗	✗
3. หนี้สินต่อสมาชิก	บาท	62,125.23	14,437.62	571,245.	70,454.48	✗	✗	✗
4.อัตราค่าใช้จ่าย	%	34.90	14.94	64	40.45	✓	✓	✓
ดำเนินงานต่อกำไรก่อนหัก				66,923.5				
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	%	8.91	7.54	4	8.64			
5.อัตราเติบโตของทุน	%	(15.37)	(6.01)	39.74	(36.37)			
สำรอง	%	5.56	3.64	14.13	6.20	✓	✗	✓
6.อัตราเติบโตของทุนสะสม อื่น	%	70.93	100.00	(7.48)	62.20	✓	✓	✓
7.อัตราการเติบโตของกำไร	%			(2.02)		✗	✗	✗
8.อัตรากำไร(ขาดทุน)สุทธิ	%			62.90		✓	✓	✓

ตารางที่ 2 (ต่อ) การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการการเงินการคลังของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย
แยกตามประเภทสหกรณ์

มิติ/ตัวบ่งชี้ ประสิทธิภาพ	หน่วย	อัตราส่วนค่าเฉลี่ยที่คำนวณ			อัตราส่วน	ระดับประสิทธิภาพ		
					ค่าเฉลี่ย	มี (✓) ไม่มี (✕)		
		ราชการ	รัฐวิสาหกิจ	เอกชน		ราชการ	รัฐวิสาหกิจ	เอกชน
มิติที่ 5 สภาพคล่อง	เท่า	0.75	8.24	0.50	0.50	✓	✓	✓
1. อัตราส่วน	ครั้ง	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
ทุนหมุนเวียน	วัน	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
2. อัตราหมุนของสินค้า								
3 อายุเฉลี่ยของสินค้า								

หมายเหตุ: NA (Not Available) หมายถึง คำนวณไม่ได้

จากผลการวิจัยสามารถนำเสนอแนะทางดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ของประเทศไทยสภาพแวดล้อมภายใน ประกอบด้วย คณะกรรมการดำเนินงาน มีจำนวนทั้งสิ้น 7-15 คน ที่มาจากการเลือกตั้งโดยสมาชิก ตามที่กำหนดไว้ตามข้อบังคับของสหกรณ์ออมทรัพย์ระเบียบ/ข้อบังคับ โดยคณะกรรมการจะทำหน้าที่บริหารกิจการสหกรณ์ เพื่อกำหนดนโยบายการทำงาน แล้วจึงมอบให้ฝ่ายจัดการรับปฏิบัติงานต่อไป อยู่ภายใต้ระเบียบ ข้อบังคับของสหกรณ์ ลักษณะสำคัญของระบบสหกรณ์ออมทรัพย์คือ มีอัตราการเติบโตที่เร็ว จึงทำให้ระบบสหกรณ์ออมทรัพย์มีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อน จุดแข็ง คือสมาชิกสหกรณ์มีความมั่นคงในหน้าที่การงานเนื่องจากสมาชิกเป็นบุคลากรในองค์กรนั้นๆ การที่สหกรณ์ออมทรัพย์สามารถหักเงินค่าหุ้นรายเดือน และการชำระหนี้เงินกู้รายเดือนของสมาชิกได้โดยหัก ณ ที่จ่ายได้ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๓ (มาตรา ๔๒/๑) ทำให้สหกรณ์ออมทรัพย์ มีรายได้ค่อนข้างแน่นอน และมีความเสี่ยงน้อยกว่าสถาบันการเงินทั่วไป สหกรณ์เป็นแหล่งเงินทุนต้นทุนต่ำให้กับสมาชิก ซึ่งได้รับการยกเว้นภาษีรายได้ และสหกรณ์มีสิทธิตามกฎหมายในการหักเงินเดือนสมาชิกเพื่อชำระค่าหุ้นและหนี้สิน ซึ่งต่างจากสถาบันการเงินอื่น ๆ แต่ภายใต้จุดแข็งนี้ มีจุดอ่อนเช่นกัน ในเรื่องของการขยายสินเชื่อจนสมาชิกก่อหนี้เกินความสามารถ คือ ขาดวินัยทางการเงิน มีปัญหาในการบริหารความเสี่ยงโดยเฉพาะสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีเงินฝากมากกว่าเงินปล่อยกู้สมาชิกที่หาผลตอบแทนที่สูงโดยการบริหารเงินและลงทุนจนทำให้เกิดความเสี่ยงต่อฐานะการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์เอง ทำให้เกิดความเสี่ยงจากการกระจุกตัวของธุรกรรมเป็นปัญหาหลัก เพราะฐานผู้ฝากและผู้กู้ก็คือสมาชิกซึ่งเป็นคนกลุ่มเดียวกัน นอกจากนี้ ปัญหาในการบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ส่วนใหญ่เป็นผลจากสมาชิกสหกรณ์ กรรมการดำเนินการ ไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการสหกรณ์และวิธีการดำเนินงานของสหกรณ์ รวมถึงกฎระเบียบ/ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานสหกรณ์ระบบควบคุมภายในที่อ่อนแอ ขาดการมีส่วนร่วมของสมาชิก ทางด้านโครงสร้างของคณะกรรมการขาดความยืดหยุ่นและคล่องตัวในการบริหาร เนื่องจากการแก้ไขระเบียบข้อบังคับต้องได้รับความเห็นชอบจากกรมส่งเสริมสหกรณ์โครงสร้างการบริหารงานของสหกรณ์ ในส่วนของการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ตามหลักการ CAMEL Analysis จากผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการการเงินพบว่าความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง ในด้านมีอัตราส่วนหนี้สินต่อทุน ทุนสำรองต่อทรัพย์สินและการเติบโตของสหกรณ์มีอัตราค่าเฉลี่ยสูงกว่าอัตราค่าเฉลี่ยในระหว่างปี 2561-2565 แสดงว่าสหกรณ์ออมทรัพย์ไม่มีความเสี่ยงในการบริหารเงินทุน และมีทุนสำรองเพียงพอต่อความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต การบริหารจัดการคล่องตัว และเงินทุนส่วนใหญ่ได้มาจากแหล่งทุนภายใน ซึ่งจะเห็นได้ว่าสหกรณ์ออมทรัพย์เอกชนมีอัตราการเติบโตของทุนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย โดยมีข้อสังเกตได้ว่า ในช่วงปี 2563-2565 มีการระบาดโรค Covid-19 สหกรณ์ภาคเอกชนได้รับผลกระทบจาก Covid-19 ส่งผลต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ จึงทำให้ภาคเอกชนมีการเติบโตของทุนต่ำ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ทำให้

ผลตอบแทนจากการลงทุนต่ำ การเติบโตของสินทรัพย์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย อัตราการเติบโตของธุรกิจ ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำกำไรต่อสมาชิก เงินออมต่อสมาชิก และหนี้สินต่อสมาชิกต่ำกว่าค่าเฉลี่ยเป็นเหตุให้อัตราการเติบโตของกำไรลดลงต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ดังนั้นควรให้ความสำคัญต่อการบริหารด้านเงินฝากรวมจากสมาชิก โดยส่งเสริมให้สมาชิกออม และส่งเสริมให้สมาชิกถือหุ้นมากขึ้นเพราะทุนสำรองถือว่าเป็นทุนที่มีต้นทุนต่ำและเพิ่มความมั่นคงให้แก่สหกรณ์ออมทรัพย์ โดยผลการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุพรรณนิภา ศรีพูล. (2559) ศึกษาเรื่อง “ประสิทธิภาพการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย” ศิริวรรณ อัครวงศ์ เสถียร กันตถณ ศรีชาติ และ รัฐศาสตร์ หนูดำ (2560) ศึกษาเรื่อง “ความเสี่ยงของระบบสหกรณ์ออมทรัพย์ กับแนวทางการปฏิรูปการกำกับดูแล” ที่พบว่า สหกรณ์ที่ยังขาดเงินทุน เป็นสหกรณ์กลุ่มที่มีสภาพคล่องไม่เพียงพอ ส่วนใหญ่จะเป็นสหกรณ์ที่สมาชิกมีรายได้น้อยหรือมีความต้องการกู้เงินทำให้ทุนภายในมีไม่เพียงพอ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อาลี สุลัยมาน อัลชาตติ (Ali Sulieman Alshatti, 2015) ศึกษาเรื่อง “ผลของการจัดการสภาพคล่องต่อความสามารถในการทำกำไรในธนาคารพาณิชย์จอร์แดน” ที่พบว่า ธนาคารควรใช้กรอบการบริหารสภาพคล่องทั่วไปเพื่อให้มั่นใจว่ามีสภาพคล่องเพียงพอสำหรับการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินเครดิต การติดตามสินเชื่อมีผลในเชิงบวกและมีนัยสำคัญต่อความสามารถในการทำกำไรทางการเงิน โดยควรใช้วิธีการประเมินเครดิตที่มีประสิทธิภาพและการตรวจสอบเครดิตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผล และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชอฟาวาตี มุฮัมหมัด ชาบริ (Shafawaty Mohamad Shabri. 2016) ศึกษาเรื่อง “ผลของระบบควบคุมภายในต่อความสามารถในการทำกำไรของสหกรณ์: กรณีศึกษา Koperasi ABC Berhad”

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ชุมชนสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย สามารถนำไปกำหนดคุณลักษณะของกรรมการสหกรณ์ออมทรัพย์ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาบุคลากร เพื่อเพิ่มความรู้ความสามารถในการการดำเนินงานของสหกรณ์ซึ่งถือเป็นภารกิจหลักขององค์กร
2. สันนิบาตสหกรณ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลงานวิจัย นำไปพัฒนาการบริหารในการดำเนินงาน ด้านบุคลากร การจัดการการเงิน เพื่อส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพในการขับเคลื่อนการพัฒนาสหกรณ์ไปในทิศทางที่พึ่งพาตนเองและเกิดความร่วมมือระหว่างกัน ในด้านการบริหารงานสหกรณ์ตามหลักธรรมาภิบาล
3. กรมตรวจบัญชีสหกรณ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดแนวทางการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ โดยสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลประกอบใน

การกำหนดนโยบายและแนวทางในการควบคุมดูแล และพัฒนาระบบสหกรณ์ให้มีการบริหารงานที่มีคุณภาพตามหลักการสหกรณ์และหลักการบริหารการเงินซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการรักษาเสถียรภาพการเงินของประเทศ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สภาพปัจจุบัน สมาชิกสหกรณ์ และกรรมการดำเนินการ มีความรู้ความเข้าใจ ในหลักการสหกรณ์ รู้ถึงสิทธิและหน้าที่ อันจะนำมาซึ่งความราบรื่น มั่นคง และเข้มแข็ง สามารถก่อประโยชน์ให้สมาชิกได้ตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ ปัญหาในการบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ส่วนใหญ่ เป็นผลจากการขาดความรู้ความสามารถของกรรมการและผู้จัดการด้านการจัดการการเงิน การสรรหาหรือเลือกตั้งคณะกรรมการในปัจจุบันไม่มีการกำหนดคุณสมบัติที่สะท้อนความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการด้านการจัดการการเงิน สมาชิกยังขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารซึ่งไม่สอดคล้องกับการบริหารตามหลักการสหกรณ์ ดังนั้นจึงควรดำเนินการดังนี้

1.1 การพัฒนากรรมการและผู้จัดการ ควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดคุณลักษณะ กรรมการและผู้จัดการให้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการการเงิน โดยการ กำหนดวุฒิ การศึกษาหรือประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการการเงิน

1.2 พัฒนาความสามารถด้านการจัดการการเงินของกรรมการและผู้จัดการโดยการอบรมเพื่อเพิ่มทักษะ ความรู้ในเรื่องการจัดการด้านการเงินอย่างต่อเนื่อง

1.3 พัฒนาสมาชิกสหกรณ์ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องชัดเจน ตลอดจน การรับรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ ที่สมาชิกควรปฏิบัติตลอดระยะเวลาการเป็นสมาชิก เพื่อให้ได้รับทราบหลักการ แนวคิด และอุดมการณ์ของสหกรณ์

2. พัฒนาการจัดการบุคลากรของสหกรณ์ออมทรัพย์เกี่ยวกับการจัดการการเงินภายใต้ หลักการ CAMEL โดยแยกกลุ่มตามขนาดของสหกรณ์ และกลุ่มอายุของกรรมการและผู้จัดการ

2.1 สหกรณ์ควรมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการระเบียบข้อบังคับของสหกรณ์ออมทรัพย์ และหลักการบริหารการเงิน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของกรรมการ และผู้จัดการ

2.2 จัดทำกระบวนการในการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ของแต่ละตำแหน่งงานให้ชัดเจนรวมถึงรวมถึงคู่มือการปฏิบัติงาน (Job Descriptions)

เอกสารอ้างอิง

- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2561). *สารสนเทศความรู้ทางการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์ประจำปี 2563*. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. กระทรวงการเกษตรและสหกรณ์.
- สุพรรณนิภา ศรีพูล. (2559). *ประสิทธิภาพการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- ศิริวรรณ อัครวงศ์เสถียร, กันตภณ ศรีชาติ และ รัฐศาสตร์ หนูดำ. (2560). *บทบาทและความเสี่ยงของระบบสหกรณ์ออมทรัพย์*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์และธนาคารแห่งประเทศไทย.
- Ali Sulieman Alshatti. (2015). The Effect of the Liquidity Management on Profitability in the Jordanian Commercial Banks. *International Journal of Business and Management*. 10, (1), 20.
- F. J. Aguilar. (1967). *Scanning the Business Environment*, " MacMillan Co., New York.
- Shafawaty Mohamad Shabri. (2016). The Effects of Internal Control Systems on Cooperative's Profitability: A Case of Koperasi ABC Berhad. *International Review of Management and Marketing*. 2016, 6(S8) 240-245.